

Inleiding.

Bij GSM, UMTS en G3 (en ook hoogspanningsleidingen) komt straling vrij van elektromagnetische golven. De versnelde uitrol van UMTS op vooral bestemmingsplanvrije ruimte in de woonomgeving brengt veel onrust onder de bevolking. Er zijn gezondheidsklachten. De Overheid heeft pogingen gedaan die te bestrijden en de gemoederen te sussen met notitie 'Nuchter omgaan met risico's, maar bereikt het tegenovergestelde. In een brief van 5 oktober 2005 aan alle gemeenten laten Staatssecretaris Van Geel en Minister Brinkhorst weten "dat er geen enkele reden is om het huidige antennebeleid te herzien, omdat er in hun optiek geen reden is tot ongerustheid over schadelijke gevolgen van UMTS-antennes voor de volksgezondheid"¹. *Het vinden van bewijs dat er geen schade is wordt belangrijker gevonden dan het welbevinden van mensen.*

De Overheid twijfelt over schade voor de volksgezondheid. In een brief van 11 april 2005 aan de 2^e-Kamer wordt gezegd 'dat niet kan worden uitgesloten dat in de toekomst oorzakelijk verband tussen gezondheidsklachten en aanwezigheid van basisstations alsnog wordt gevonden'². De kans op grote schade mag dan mogelijk klein zijn, de kans op kleine schade groot. De minister ontkent dat niet. Desondanks zegt hij na het z.g. TNO-COFAM onderzoek van 2003 waarin gezondheidsschade werd aangetoond en aanleiding was voor het Zwitserse replicatieonderzoek: 'De mogelijke schade aan de gezondheid door straling van UMTS-masten is geen reden om de aanleg van UMTS-netten tijdelijk te staken'. Daarmee verwerpt hij het voorzorgsbeginsel.

Bij twijfel behoort de Overheid het voorzorgsbeginsel toe te passen maar doet dat niet. Dat voorzorgsbeginsel past zij wel toe voor hoogspanningsleidingen bij nieuwe situaties wegens wetenschappelijk statistisch aangetoond verband van leukemie bij kinderen tot 15 jaar³. Bij UMTS is die twijfel er bij de Overheid ook, maar wordt het voorzorgsbeginsel niét toegepast.

De Gezondheidsraad (GR) ondersteunt nota bene het voorzorgsbeginsel (citaat): "De GR stelt vast dat, totdat er meer gegevens zijn verkregen, de vraag of blootstelling aan GSM en UMTS velden schadelijk is, niet beantwoord kan worden".

Bij voedsel stelt de GR (citaat) "Zolang de beoordelende instantie vragen heeft over de veiligheid, wordt het product niet toegelaten". Waarom dat wel bij UMTS wordt gedaan, terwijl er wel een interventiebevoegdheid is, is niet te verdedigen anders dan dat er een financieel belang is voor de Overheid.

De Interventiebevoegdheid is vastgelegd in R&TT- en Laagspanningsrichtlijnen. Op het terrein van milieu en ruimtelijke ordening kan de overheid onder beperkende vrijheden uit hoofde van veiligheid aanvullend beleid en regelgeving formuleren⁴. De wetgeving van de Unie betreffende radioproducten, waaronder mobiele - telefoonmasten⁵, verplicht producenten ervoor te zorgen dat de producten veilig zijn, wanneer zij voor het daartoe bestemde doel worden gebruikt, maar de nationale of lokale autoriteiten kunnen extra verplichtingen inzake het gebruik van radioproducten opleggen, bijvoorbeeld door het voorschrijven van minimumafstanden voor het publiek, zodat ervoor kan worden gezorgd dat de telefoonmasten naar behoren worden geïnstalleerd⁶.

Op advies van de GR werd een replicatieonderzoek gehouden in Zwitserland. De Overheid is één van de sponsors. Marktpartijen als Nokia, Orange en Swisscom sponsors daarnaast het onderzoeksinstituut. Daarmee is de onafhankelijkheid van de Overheid - die al ter discussie staat ten gevolge van de opbrengst van de veiling UMTS-capaciteit van 2,8 miljard - niet gewaarborgd. De onderzoeksoopdracht is dubieus: proefpersonen worden slechts korte tijd blootgesteld aan elektromagnetische straling en wekt daardoor de onweerlegbare indruk dat het is gericht op het zoeken naar en het vinden van bewijs voor het niet schadelijk zijn van UMTS en/of GSM voor de volksgezondheid. Dat onderzoek is nu afgerond en bevindt zich in de z.g. 'peer'-fase. Formele publicatie blijft uit. De Overheid (minister Brinkhorst) heeft verklaard de uitkomst van het onderzoek niet af te wachten.

Wat de Nederlandse overheid achterwege laat hebben de gemeente Wenen en de deelstaat Kärnten in Oostenrijk wél laten doen: een epidemiologisch onderzoek⁷ naar het welzijn van de bevolking en de straling van zendmasten. Er blijkt een sterke relatie te bestaan tussen onder andere hoofdpijn en de elektromagnetische milieuvervuiling. Alle negen bestaande epidemiologische en twee provocatieve onderzoeken die zijn gedaan wijzen in dezelfde richting: zendmasten voor mobiele telefonie hebben negatieve gevolgen voor de gezondheid. De onderzoeken wijzen alle op negatieve effecten van duizeligheid, hoofdpijn, ernstige ziekten zoals kanker of invaliditeit door electrohypersensitivity (EHS). Effecten op het centrale zenuwstelsel, neuronale activiteit, EEG, cerebrale bloeddorstrooming, werking van de hersenen en cognitieve prestaties staan al vast.

¹ Brief VROM, SAS/2005184985, d.d. 5 oktober 2005.

² Kamerstuk 27 561, nr 23 Nationaal antennebeleid, vergaderjaar 2004/2005.

³ Brief VROM SAS/2005183118, d.d. 3 oktober 2005

⁴ Beoordelingskader gezondheid en milieu: Basisstations voor mobiele telefonie (GSM en UMTS), M. Pruppers en T. Fast, december 2003.

⁵ Richtlijn 1999/5/EG, publicatieblad van de EG, L91, 7 april 1999, p. 10/28.

⁶ Publicatieblad EU, C137E-179/180, 12 juni 2003.

⁷ Subjective symptoms, sleeping problems and cognitive performance in subjects living near mobile phone base stations. H.P. Hutter, H. Moshhammer, P. Wallner, M. Kundi. Occup. Environ. Med. 2006, 63, 307-313. DOI: 10.1136/oem.2005.020784. De resultaten van het Oostenrijkse onderzoek staan in het Journal of Occupational and Environmental Medicine.

Samenvattende hoofdlijnennotitie UMTS en GSM

Om de uitrol van het netwerk te versnellen hebben de Overheid, VNG en telecombedrijven een convenant gesloten dat er in voorziet dat bewoners moeten instemmen met het plaatsen van GSM en/of UMTS antennes op hun woning. In de huidige vorm werkt dat nadelig uit voor de bewoners. Niet iedereen reageert op het telformulier, begrijpt het niet of is met vakantie. Het ontbreken van een reactie wordt als positieve stem gerekend. Dat betekent dat plaatsing van een mast meestal doorgaat. Bewoners hebben geen recht van bezwaar. Dat leidt tot gevoelens van een verplichte acceptatie. Om de beoogde versnelde uitrol van UMTS te kunnen uitvoeren wordt maximaal gebruik gemaakt van de zogenoemde bestemmingsplan vrije ruimte in het stedelijke woon- en werkgebied. Telecombedrijven bieden gebouweigenaren (VVE's en woningcorporaties) relatief grote bedragen – 3000 tot 4000 Euro per jaar voor een periode van 15 jaar - voor het mogen plaatsen van een antennemast. Goed beschouwd kan dat worden uitgelegd als een vorm van omkoping.

Samenvatting visie en conclusies ChristenUnie Ede en ingebracht in raadscommissievergaderingen:

1. De ChristenUnie is niet tegen UMTS maar stelt uit voorzorg voor de volksgezondheid randvoorwaarden.
2. De ChristenUnie constateert dat de rijksoverheid als gevolg van het tegen zeer hoge bedragen veilen van UMTS-capaciteit (2,8 mlrd) in een dwangpositie terecht is gekomen op grond waarvan ze antenneplaatsing niet meer durft op te houden;
3. De Overheid is volgzzaam in commerciële providers- en gebruikersbelang van mobiele telefonie.⁸
4. De Overheid laat maatschappelijke meerwaarde van mobiele telefonie zwaarder wegen dan de onrust onder de bevolking. Zij maakt het gezondheidsbelang van de bezwaarden daaraan ondergeschikt.
5. Met de uitspraak 'schadelijkheid en niet schadelijkheid zijn niet bewezen' erkent Overheid dat het op dat punt nog alle kanten op kan gaan. .
6. De gemeten niveaus liggen ver beneden de blootstellinglimieten zegt het Antennebureau. Dat zegt dus bij de gelijktijdige erkenning van de onzekerheden niets.
7. De enorme variatie in toegestane veldsterktes is al voldoende argument om pas op de plaats te maken. Het referentieniveau voor het elektrische veld dat door de EU in 1999 werd aanbevolen is bij UMTS 61 V/m. Nederland hanteert zonder onderbouwing met 87 v/m de hoogste blootstellinglimiet in Europa en voor zover nu bekend ter wereld. Het Antennebureau hanteert de EU-richtlijn van 61. België bijvoorbeeld 3. Salzburg 0,6. Nieuw Zeeland 0,2 V/m, Rusland 3, Italië 6.
8. De Overheid stelt rapporten van officiële onpartijdige instanties als van het Antennebureau en de Gezondheidsraad (GR) niet ter discussie. Die zouden juist wel ter discussie moeten worden gesteld;
9. De secretaris van de GR zegt op persoonlijke titel samen met drie deskundigen van andere organisaties als RIVM dat er wél schade is. (Zie factsheet en brochure NFGM)⁹.
10. Het antennebureau staat in dienst van EZ. EZ en dus de Rijksoverheid heeft zich commercieel gebonden aan marktpartijen met de veilingopbrengst van 3 miljard en kan daarom niet onpartijdig zijn.
11. De Overheid schrijft n.a.v. onrust over GSM en UMTS onder druk en in achtergrond van de veilingopbrengst de nota "Nuchter omgaan met risico's" uit vrees voor schadeclaims van marktpartijen wanneer het antenneconvenant wordt doorbroken of wanneer op andere wijze afgesproken versnelde uitrol GSM en UMTS antennes obstructie ondervindt.
12. Ruim 30 gemeentes hebben vergunningsaanvragen voor antennemastplaatsing opgehouden en uitgesteld.
13. In 9 wetenschappelijke internationale onderzoeken¹⁰ wordt risico van gezondheidsschade en mensen die lijden aan Electrohypersensitivity (EHS) aangetoond.

⁸ Paradoxaal is dat de rijksoverheid sinds 2005 - niet op grond van wetenschappelijk bewijs maar wel op grond van wetenschappelijke statistische uitkomsten - wel dat voorzorgbeginsel hanteert bij de plaatsing van nieuwe hoogspanningsleidingen waar nog niemand woont, maar dat niet doet voor bestaande situaties waar wel mensen wonen omdat de financiële factor te zwaar weegt.

⁹ Factsheet Electromagnetische stralingsvelden: ongerustheid en onzekerheid. Deskundigen: dr. John Bolte, RIVM; dr. Eric van Rongen, Gezondheidsraad; prof. Dr. Ir. Peter Zwamborn, TNO-FEL; Drs. Wim Zwart Voorspuy, GGD Den Haag. Uitgave Nationaal Forum Gezondheid en Milieu, november 2004, Initiatiefnemer: Boudijn Uithof.

¹⁰ [1] Bortkiewicz A et al. (2004), Subjective symptoms reported by people living in the vicinity of cellular phone base stations, *Med Pr.* 2004;55(4):345-51

[2] Ronni Wolf M.D., Danny Wolf M.D. (2004), Increased incidence of cancer near a cellphone transmitter station, *International Journal of Cancer Prevention, volume 1, number 2, April 2004*

[3] H. Eger et al. (2004), Einfluss der räumlichen Nähe von Mobilfunksendeanlagen auf die Krebsinzidenz, *Umwelt-Medizin-Gesellschaft, 17. Jahrgang, Ausgabe 4/2004, S. 273-356*

[4] E.A. Navarro et al. (2003), The Microwave Syndrome: A Preliminary Study in Spain, *Electromagnetic Biology and Medicine Volume 22, Issue 2, (2003)*

[5] Hutter, Moshammer, Kundi, Mobile Phone Base-Stations: Effects on Health and Wellbeing, Tagungsbeitrag Rhodos 2002

[6] Santini R. et al. (2002), Investigation on the health of people living near mobile telephone relay stations: I/Incidence according to distance and sex, *Pathol Biol (Paris). 2002 Jul;50(6):369-73.*

[7] Dr. Germann, Einfluß der Mobilfunkbelastung auf die Retikulocytenreifung, Vorläufige Bewertung anhand von 1000 Analysen (juli 2004), http://www.buergerwelle.de/pdf/einfluss_mobilfunk_auf_retikulocyten_juli04.doc

[8] Subjective symptoms, sleeping problems and cognitive performance in subjects living near mobile phone base stations. H.P. Hutter, H. Moshammer, P. Wallner, M. Kundi. *Occup. Environ. Med.* 2006, 63, 307-313. DOI: 10.1136/oem.2005.020784.

[9] Effects of global communication system radio-frequency fields on well being and cognitive functions of human subjects with and without subjective complaints. TNO-report FEL-03-C148, 2003.

Samenvattende hoofdlijnennotitie UMTS en GSM

14. De Overheid bagatelliseert dit met opdracht voor en deelname aan recapitulatieonderzoek in Zwitserland. Dat onderzoek is bij voorbaat irrelevant omdat proefpersonen slechts een korte termijn van een half uur worden en zijn blootgesteld aan elektromagnetische straling terwijl het in de praktijk juist gaat om lange termijn blootstelling. Daarmee neger je als Overheid de grondwettelijke plicht om te zorgen voor een verbetering van de gezondheid.
15. In het verlengde daarvan kan de Gezondheidsraad dan ook niet onpartijdig zijn, ook omdat zij niet zelf de onderzoeksopdrachten formuleert maar de rijksoverheid die belang heeft bij een positieve uitkomst.
16. Op gebouwen hoger dan 9 meter en op masten lager dan 5 meter is plaatsing van (zend)antennes vergunningvrij. Het stedelijke gebied wordt door deze bestemmingsplan vrije plaatsing overspoeld met zendantennes.
17. Met de keuze van de minister digitale radio en 30 miljoen te vervangen FM-radio's versneld in te voeren komt er nog een woud aan antennes en elektromagnetische straling bij!
18. Het instemmingsrecht biedt betrokken burgers van huurwoningen en leden van verenigingen van eigenaren van appartementen geen ruimte voor publiekrechtelijk bezwaar. Hun rechtspositie behoort gewaarborgd te worden.
19. De Overheid, Provinciale Overheid, het gemeentebestuur en de gemeenteraad dragen verantwoordelijkheid de gezondheid van de burgers te bevorderen en de zwakke te beschermen. Het kan daarom niet zijn dat de Overheid het belang van enkele bewoners die klagen over een slechte mobiele telefonische bereikbaarheid boven dat van de totale bevolking stelt.
20. De ChristenUnie is tegen het plaatsen van zendantennes in of dicht bij de gebouwde omgeving. Uit voorzorg 400 meter aanhouden en een veilige veldsterkte van 0,2 V/m op grond van wetenschappelijk aangetoonde relatie kanker en straling van elektromagnetische golven (Naila-onderzoek BRD).¹¹
21. Overheden hebben interventiebevoegdheid maar gebruiken die niet. Ook niet de beleidsvrije ruimte in de Nota Ruimte voor het maken van eigen beleid.
22. De vrije plaatsing van antennemasten op gebouwen is gebaseerd op verouderde antennewet. Die is gebaseerd op ontvangstantennes. UMTS en GSM zijn zendantennes. Vrije plaatsing moet gereguleerd en vergunningplichtig worden. Dat kan door Antennewet het begrip ontvangst- aan te vullen met zendantennes.
23. De Overheid moet zich houden aan het voorzorgsbeginsel op grond van Art. 174 Europees Verdrag en Rio 1992. De ChristenUnie Ede vindt dat de Overheid bij twijfel en op grond van beschikbare wetenschappelijke studies en de maatschappelijke onrust het voorzorgsbeginsel behoort toe te passen en voorzichtig om moet gaan met de risico's van elektromagnetische straling.
24. Burgers kunnen en zullen de telecomproviders, de gemeente en de grond/gebouw-eigenaren aansprakelijk stellen voor mogelijke gezondheids- en materiele schade in de toekomst. Is nagedacht over de financiële gevolgen?¹²

Ede, 24 mei 2006,
Marten A.Th. Idema

¹¹ De Provincie kiest t.a.v. de toelaatbaarheid van zendmasten in het buitengebied voor locatiegerichte benadering in het spreidingsplan. Zij kan zich over de aanvaardbaarheid van de locatie geen oordeel vormen. Er wordt alleen rekening gehouden met de landschappelijke inpassing, niet met de volksgezondheid. De menselijke factor staat buiten beschouwing. De plaatsbepaling van hoge antennemasten wordt veelal gedaan door marktpartijen. De provincie en gemeentes laten dat aan specialisten over. Maar vanwege zakelijk belang wordt altijd de meest gunstige locatie gekozen m.b.t. de elektrische infrastructuur. Die locaties liggen in vrijwel alle gevallen in of dicht bij de woonomgeving.

¹² Ook hoogspanningsleidingen geven straling van elektromagnetische golven af. Dit is belangrijk te betrekken bij UMTS. Inmiddels blijkt er namelijk voor de aanleg van een hoogspanningsleiding in het kader van een woningbouwproject een planschadeverzoek gehonoreerd. Onlangs heeft de Utrechtse rechtbank uitgesproken dat de gemeente Bunnik een inwoner van Odijk bijna 27.000 Euro moet betalen in verband met waardevermindering van zijn woning door de aanleg van een hoogspanningsleiding vlak langs zijn woning. De rechtbank vindt dat hoewel de schadelijkheid van hoogspanningsleidingen wetenschappelijk niet vaststaat, alleen al de discussie hierover afbreuk doet aan de waarde van het huis. Een verstrekkende uitspraak van de Utrechtse rechtbank. Immers, als de discussie over schadelijkheid van elektromagnetische straling alleen al aanleiding is om een planschadeverzoek te honoreren, hoeveel te meer is er aanleiding rekening te houden met de volksgezondheid door het voorzorgsbeginsel te hanteren?

Hetzelfde geldt voor UMTS zendmasten. Ook daarvan is er veel discussie en is de schadelijkheid nog niet onomstotelijk wetenschappelijk aangetoond met een replicatie onderzoek. De niet schadelijkheid dus ook niet.